Wstęp

W 2016 r. mija setna rocznica urodzin Ludwika Straszewicza, twórcy łódzkiego ośrodka geografii społeczno-ekonomicznej (urodził się 6 grudnia 1916 r. w Warszawie). W życiu Profesora można wyróżnić trzy okresy, w których kolejno był związany: z Warszawą, gdzie spędził dzieciństwo, uczył się i studiował, z Wrocławiem, który można określić jako okres poszukiwań miejsca w życiu zawodowym oraz z Łodzią – miastem, z którym ostatecznie połączył swoje losy zawodowe. Ten etap okazał się decydujący w związanej z Uniwersytetem Łódzkim przez ponad trzydzieści lat karierze akademickiej Profesora. Po przejściu na emeryturę w 1987 r., kilka miesięcy przez śmiercią, L. Straszewicz powrócił do Warszawy, gdzie zmarł 28 grudnia 1987 r.

L. Straszewicz w 1935 r. podjął studia ekonomiczne w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, które przerwał wybuch II wojny światowej – tytuł magistra ekonomii uzyskał dopiero w 1945 r. Po wojnie osiedlił się we Wrocławiu, gdzie pracował m.in. w Regionalnej Dyrekcji Planowania Przestrzennego (1948–1949) oraz Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego (1949–1952). W 1949 r. obronił pracę doktorską i przez kolejnych kilka lat (do 1953 r.) był asystentem w Katedrze Geografii Ekonomicznej na Uniwersytecie Wrocławskim.

W 1953 r. L. Straszewicz przeprowadził się do Łodzi i podjął pracę najpierw w Biurze Projektowo-Badawczym Budownictwa Ogólnego „Miastoprojekt Łódź-Miasto” (1952–1954), a później w Pracowni Planów Regionalnych Biura Planów Regionalnych (1955–1956), której był organizatorem. Z Uniwersytetem Łódzkim związał się zawodowo w 1956 r. i przez trzy dziesięciolecia szefował łódzkiej geografii społeczno-ekonomicznej. Jego zasługą było przekształcenie małego, o nikłym dorobku naukowym zespołu w dużą i prężną jednostkę badawczo-dydaktyczną o uznanej renomie, tak w wymiarze krajowym, jak i na arenie międzynarodowej. Wykładał także na uniwersytetach francuskich: Université de

Haute Bretagne w Rennes (1972–1974), Université Paris I Panthéon-Sorbonne (1980–1982) oraz Université Jean Moulin-Lyon III (1982–1984). Duże znaczenie miał dla Profesora rozwój naukowy Jego uczniów – wypromował 17 doktorów, spośród których ośmiu uzyskało habilitację, a czterech tytuły profesorskie.

Profesor Ludwik Straszewicz, podejmując wytrwałe starania o stworzenie w łódzkim ośrodku geograficznym odpowiednich warunków do rozwoju badań społeczno-ekonomicznych, doprowadził do uznania równorzędnej pozycji geografii człowieka z wcześniej rozwiniętymi i dominującymi przez pierwsze dziesięciolecia subdyscyplinami geograficzno-fizycznymi. Był niekwestionowanym liderem łódzkiej antropogeografii. Jego inicjatywy naukowe oraz działalność w zakresie kształcenia kadr zaowocowały pojawieniem się silnego ośrodka geografii społeczno-ekonomicznej w regionie, który wcześniej nie miał znaczących tradycji w zakresie tej dyscypliny wiedzy. Dziś, także dzięki wysiłkom uczniów Profesora, ośrodek łódzki dysponuje największym w skali kraju potencjałem kadrowym, a także poważnym dorobkiem naukowym i dydaktycznym. Tworzona przez kolejne pokolenia łódzka geografia społeczno-ekonomiczna zawdzięcza swój rozwój zaangażowaniu i dorobkowi naukowemu Profesora.

8 Publikacje L. Straszewicza (ponad 250 wydanych prac naukowych, w tym 12 książek, liczne artykuły, notatki i recenzje oraz 3 atlasy) stanowią ważny element dziedzictwa środowiska akademickiego Łodzi i polskiej geografii. Kierunki prac naukowych realizowanych przez Profesora, kontynuowane i pogłębiane przez Jego współpracowników – pomimo zmienionych uwarunkowań zewnętrznych, nowych wyzwań i problemów badawczych – nadal przesądzają o pozycji i specyfice łódzkiego ośrodka akademickiego na geograficznej mapie Polski.

Celem tej publikacji jest przywołanie pamięci Ludwika Straszewicza oraz przybliżenie jego dokonań w kontekście badań geograficznych, realizowanych na przełomie XX i XXI w. w obrębie tej problematyki, która pozostawała w sferze zainteresowań naukowych Profesora. Były to zagadnienia z zakresu geografii miast, geografii regionalnej oraz geografii ekonomicznej, przede wszystkim przemysłu. Do udziału w przygotowaniu wydawnictwa jubileuszowego zaproszeni zostali najbliżsi współpracownicy Profesora z kierowanego przez Niego Zakładu (później Katedry oraz Instytutu), a także przedstawiciele innych ośrodków geograficznych, którzy niegdyś pozostawali z Nim w bliskich kontaktach naukowych. Efektem jest tom, na który składa się kilkanaście tekstów. Niektóre z nich bezpośrednio odnoszą się do twórczości naukowej L. Straszewicza, inne zaś prezentują stan badań geograficznych w bliskich Profesorowi subdyscyplinach studiów przestrzennych.

Uzupełnienie treści zawartych w tej książce stanowi tom zatytułowany *Łódzki ośrodek geografii społeczno-ekonomicznej 1945–2015 (w stulecie urodzin Profesora Ludwika Straszewicza)*, zawierający m.in. szersze omówienie historii i stanu obecnego łódzkiego ośrodka geografii społeczno-ekonomicznej, życiorys wraz z pełną bibliografią prac Ludwika Straszewicza, a także biogramy osób z tytułem profesorskim i stopniem doktora habilitowanego, które w minionym siedemdziesięcioleciu współuczestniczyły w dziele budowania łódzkiej antropogeografii.

W setną rocznicę urodzin Ludwika Straszewicza, po blisko trzydziestu latach od Jego śmierci, postać Profesora pozostaje żywa w pamięci Jego uczniów i współpracowników, a także następnych pokoleń geografów, którzy (choć nie mieli możliwości osobistego kontaktu z tak zasłużonym dla polskiej geografii i Łodzi akademickiej człowiekiem) odwołują się do Jego dziedzictwa – dorobku organizacyjnego, dydaktycznego i naukowego, bez którego trudno sobie wyobrazić łódzką geografę.

Tadeusz Marszał